

**ΠΡΟΤΑΣΗ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΦ ΓΙΑ ΤΟ
ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

Τα σχολικά βιβλία συνδέονται με τις θεωρητικές και μεθοδολογικές αρχές των επιστημών οι οποίες καθορίζουν τις αρχές και σκοπούς των αναλυτικών προγραμμάτων και των διδακτικών βιβλίων. Η Ιστορία ως μια γνωστική και επιστημονική δραστηριότητα που βρίσκεται σε ενότητα με τις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες προσεγγίζεται από ομάδες ιστορικών, ερευνητών, ειδικών και δασκάλων με τη συνεργασία ομάδων, με σκοπό τη διαμόρφωση θεωρητικών και ερμηνευτικών αρχών που συνδέονται με τη διδακτική και καταλήγουν στο τελικό αποτέλεσμα της συγγραφής ενός βιβλίου.

Επί πολλές δεκαετίες στην Ελλάδα νομιμοποιούνται θεσμικά ομάδες συγγραφής βιβλίων, που δεν έρχονται σε επαφή ούτε συζητούν με την ευρύτερη εκπαιδευτική κοινότητα με αποτέλεσμα να διατηρούνται στεγανά. Και ενώ επιβάλλεται μια «μεταρρύθμιση» στο αναλυτικό πρόγραμμα και επιλέγεται αυθαίρετα μια ερμηνευτική – ιδεολογική κατεύθυνση, που ελέγχεται επιστημονικά, όπως η «Διαθεματικότητα» και εφαρμόζεται με νόμο του κράτους (ΦΕΚ 303/2003), χωρίς προηγουμένως να πραγματοποιηθεί διάλογος ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς. Τα βιβλία που έχουν συγγραφεί διδάσκονται κατευθείαν στην τάξη χωρίς να προηγηθεί «πιλοτικό» ή πειραματικό στάδιο στα σχολεία και χωρίς να ανακοινωθούν πορίσματα οποιασδήποτε έρευνας.

Το πρόβλημα που μας απασχολεί σήμερα είναι η εκπληκτική υποβάθμιση του μαθήματος της Ιστορίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και η αποσύνδεση από τη μάθηση του αντικειμένου που οδηγεί στη δυσκολία απόκτησης κινήτρου από τους μαθητές για την ιστορική γνώση.

Η σημερινή κατάσταση του μαθήματος της Ιστορίας στο σχολείο μας οδηγεί στις ακόλουθες επισημάνσεις:

- 1) Τα αναλυτικά προγράμματα της Ιστορίας τα οποία ήταν ουσιαστικά ανύπαρκτα επί πολλές δεκαετίες, στο πλαίσιο ενός ωρολογίου προγράμματος αφού περιορίζονταν σε απλές οδηγίες διδασκαλίας θεματικών ενοτήτων, σήμερα παρουσιάζονται ανεπαρκή στο βιβλίο του καθηγητή, που παίζει τον ίδιο ρόλο.
- 2) Τα διδακτικά βιβλία είναι ακατάλληλα για τη διδασκαλία, ανεξάρτητα από το αν είναι βελτιωμένα σε σχέση προς το παρελθόν είτε στη μορφή είτε στο περιεχόμενο.
- 3) Η εκπαιδευτική πολιτική του κράτους με την υποτυπώδη επιμόρφωση που δεν περιλαμβάνει ετήσιο πρόγραμμα σπουδών, θέτει ιδεολογικά και επιστημονικά εμπόδια στην εκπαιδευτική κοινότητα έτσι ώστε να μη μπορεί να αναπτύξει την ιστορική παιδεία στο σχολείο.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ-ΕΠΙΛΟΓΗ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Το ιστορικό υλικό το οποίο αξιολογείται και επιλέγεται για να γίνει αντικείμενο διδασκαλίας στη Μ. Ε. αποτελείται από συνολικές ιστορικές διαδικασίες και ιστορικά γεγονότα σε μια ενότητα και αλληλεπίδραση.

1. Η ιστορία προσεγγίζεται σε μια ενιαία περιοδολογική διαδικασία, συστήματα, δομές, λειτουργίες και γεγονότα, σε χώρο, χρόνο και δράση.

2. Η διαίρεση σε ιστορικά στάδια ή ιστορικές εποχές, με βάση την εξελικτική διαδικασία, από το παρελθόν έως το παρόν, αναγνωρίζει την αρχαία, μεσαιωνική, νεότερη και σύγχρονη εποχή.
3. Μεθοδολογική αρχή οργάνωσης του υλικού είναι η ενότητα του γενικού με το ειδικό. Η Γενική Ιστορία ή παγκόσμια Ιστορία, αναφέρεται στη γένεση, την εξέλιξη και ανάπτυξη φυλών, λαών, εθνών, τάξεων και κρατών σε όλες τις ηπείρους από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Η Ειδική Ιστορία σχετίζεται με την Εθνική και Τοπική, στις οικονομικές, πολιτικές, πολιτιστικές, επιστημονικές και καλλιτεχνικές δραστηριότητες. Η Εθνική Ιστορία περιλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του επιλεγόμενου υλικού για το Αναλυτικό Πρόγραμμα και συνδέεται με την Παγκόσμια.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

1. Η ανάπτυξη της ιστορικής συνείδησης, η γνώση των γεγονότων και η κατανόηση των διαδικασιών του παρελθόντος κατά τον τρόπο με τον οποίο εξελίσσονται από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, μέσα από τις εθνικές, πολιτικές και ταξικές συγκρούσεις.
2. Η κατανόηση της αιτιακής, αναγκαίας και τυχαίας εκδήλωσης των γεγονότων σε χώρο και χρόνο και της κατεύθυνσης προς το μέλλον.
3. Η κατανόηση, εξήγηση και ερμηνεία των ιστορικών γεγονότων και διαδικασιών και συνάντησής τους σε συγκεκριμένα στάδια της ιστορικής εξέλιξης.
4. Η γνώση και συνείδηση των γενικών κατευθύνσεων της Ιστορίας, ως μορφών προόδου ή οπισθοδρόμησης και αξιολόγηση των διαδικασιών..
5. Η κατανόηση οποιασδήποτε μεταβολής οικονομικής, κοινωνικής, πολιτικής, πολιτιστικής, επιστημονικής ή τεχνολογικής επανάστασης ή μεταρρύθμισης και η σχέση με την προοπτική της Ιστορίας.

ΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ

Σύμφωνα με τη σημερινή οργάνωση, δομή και λειτουργία του Γυμνασίου, το μάθημα της Ιστορίας πρέπει να καλύπτει όλες τις ιστορικές περιόδους από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Στη βαθμίδα του Γυμνασίου επιλέγεται το ιστορικό υλικό, το οποίο προωθεί περισσότερο την αφήγηση των ιστορικών γεγονότων και σε ένα βαθμό την εξήγηση.

Σκοπός της διδασκαλίας είναι:

1. Να αποκτήσουν οι μαθητές ιστορική συνείδηση μέσα από τη βίωση και κατανόηση των γεγονότων σε χώρο και χρόνο δηλαδή σύνδεση των γεωγραφικών και κλιματολογικών συνθηκών με τις συνθήκες και τα αποτελέσματα της δημιουργίας των ανθρώπινων κοινοτήτων, εθνών, τάξεων και κρατών.
2. Να μάθουν οι μαθητές τις πολύπλοκες δημογραφικές και μεταναστευτικές μεταβολές των πληθυσμών, τις μόνιμες εγκαταστάσεις και τα ζωτικά τους συμφέροντα.
3. Να μάθουν ότι η οργάνωση και οι διοικητικές μορφές εξουσίας πραγματοποιούνται στα πλαίσια συγκρούσεων για οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα.
4. Να μάθουν για τους μεγάλους πολέμους και τα σημαντικά γεγονότα (αιτίες-αποτελέσματα) και την εξέλιξή τους μέχρι σήμερα, στο πλαίσιο της

πολιτικής και πολιτισμικής ιστορίας και λιγότερο της οικονομικής και επιστημονικοτεχνικής.

5. Να διδαχθούν ότι τα πολιτισμικά γεγονότα συνδέονται με τις επαναστατικές, κοινωνικές και πολιτικές διαδικασίες και έχουν μια υλιστική βάση περισσότερο, που εξηγούν και τις μεγάλες μεταβολές.

ΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΟ ΛΥΚΕΙΟ

Στο Λύκειο οι μαθητές έχουν μεγαλύτερη αφαιρετική δυνατότητα και μπορούν να κατανοήσουν πιο πολύπλοκες και σύνθετες πλευρές της Ιστορίας, που αναφέρονται στο οικονομικό και κοινωνικό σύστημα, στους τρόπους παραγωγής, στις σχέσεις της διοίκησης και διεύθυνσης της οικονομίας με τους θεσμούς και τη νομοθεσία, τις κοινωνικές μορφές ισορροπίας και κοινωνικής ψυχολογίας που αγγίζουν τις νοοτροπίες και την καθημερινή ζωή, την εξέλιξη της φιλοσοφίας, της επιστήμης και της τέχνης. Προτείνουμε στις σημερινές συνθήκες να διατηρηθεί η διδασκαλία της Γενικής Ιστορίας ως Ιστορίας Γενικής Παιδείας που να περιλαμβάνει τα ιστορικά γεγονότα και διαδικασίες, από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα ως χρονολογική διαδοχή ιστορικών και κοινωνικών προβλημάτων και τις δυνατές λύσεις ή εκδοχές.

Η ιστορική αυτή προσέγγιση θα δείχνει και τους τρόπους μετάβασης από το ένα στάδιο εξέλιξης στο επόμενο, ως αποτέλεσμα οργάνωσης των οικονομικών-πολιτικών θεσμών, της επιστήμης και της τεχνολογίας, που σκοπό έχουν την υλοποίηση των πολιτικών και ιδεολογικών αιτημάτων για απελευθέρωση της κοινωνίας. Μια πλευρά της διδασκαλίας θα είναι η Γενική Ιστορία της Φιλοσοφίας, της Επιστήμης, της Τεχνολογίας και η ιστορία της Τέχνης.

Επεξεργασία των ιδανικών στόχων της ισότητας, της δικαιοσύνης και της ταξικής απελευθέρωσης.

1. Για κάθε ιστορική εποχή θα διδάσκονται οι τρόποι και μορφές διεύρυνσης της προβληματικής, που περιλαμβάνει τις ιδεολογικές αντιλήψεις (φιλοσοφικές, αισθητικές, ηθικές, πολιτικές) και την πάλη για τη βελτίωση και αλλαγή των κοινωνιών.
2. Θα γίνεται σύνδεση των εθνικών εξελίξεων με τον πολιτισμό και την πολιτική εξουσία και θα αναδεικνύονται τα προβλήματα που γεννιούνται στην Ελλάδα σε σχέση με τις οικουμενικές ιδέες, τα ελληνιστικά κράτη, το Βυζάντιο, το Ισλάμ, δυτικοευρωπαϊκές αυτοκρατορίες κ.ά.
3. Θα προωθείται η μάθηση και κατανόηση των θεωριών και τρόπων πολιτικής διακυβέρνησης και πολιτικής εξουσίας εξελικτικά. Θα μαθαίνουν τις ομοιότητες και διαφορές διαφορετικών οργανωτικών δομών της δυτικής και ανατολικής Ευρώπης μέσα από την αντίληψη της ιμπεριαλιστικής πολιτικής (Σταυροφορίες κ.λπ.).
4. Κατανόηση της μεγάλης αλλαγής του κόσμου από τον Μεσαίωνα στην Αναγέννηση και ανάλυση ιστορικών ενοτήτων που έχουν σχέση με το απολυταρχικό κράτος, τη συγκέντρωση της εξουσίας σε Αγγλία, Γαλλία, Γερμανία και Οθωμανική αυτοκρατορία.
5. Κατανόηση των τρόπων μετάβασης από τη φεουδαρχία στον καπιταλισμό με αναλύσεις στο οικονομικό, πολιτικό, ιδεολογικό και επιστημονικοτεχνικό επίπεδο. Αντίληψη για την ανοιχτή κοινωνία και το ανοιχτό σύμπαν και η σύγκρουση με τη φύση και τους «ανεξάντλητους» πόρους εκμετάλλευσης που είναι μια ρεαλιστική ματιά απέναντι στις θεωρίες της «φανταστικής» κοινωνίας.

6. Οι μαθητές πρέπει να κατανοήσουν μέσα από τα ιστορικά γεγονότα με τη βοήθεια των ερμηνευτικών εργαλείων των διαφόρων θεωρητικών σχολών της Ιστορίας την ιστορική αλήθεια.
7. Τα ιστορικά προβλήματα πρέπει να συζητούνται μέσα από το σύνολο των ιστορικών γεγονότων και να ξεπερνιούνται οι απόλυτες ηθικές και αισθητικές προσεγγίσεις. Αυτό συμβαίνει επειδή η Ιστορία είναι μια επιστήμη η οποία διαμορφώνει διαρκώς τα κριτήρια εκείνα της αντικειμενικότητας και αλήθειας έτσι ώστε να στέκεται κοντά στο υποκείμενο της Ιστορίας που είναι ο άνθρωπος με τα οικονομικά και τα ταξικά του συμφέροντα.

Τα ιστορικά γεγονότα, η αφήγηση και χρονική και αιτιακή διαδοχή στην οικονομία, στην κοινωνία, στην πολιτική, τον πολιτισμό, την επιστήμη κ.λπ. είναι η βάση σε όλες τις τάξεις του Γυμνασίου και του Λυκείου για τη διδασκαλία πέρα από οποιαδήποτε κριτικιστική και μεταμοντέρνα υποκειμενική προσέγγιση. Οι ατομικές αφηγήσεις είναι υλικό προς επεξεργασία και όχι ερμηνευτικό.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Οι θεμελιώδεις αρχές της διδασκαλίας της Ιστορίας συνδέονται με τις γνωσιοκεντρικές, ερμηνευτικές και κριτικές μεθόδους. Ο μαθητής πρέπει να κατακτήσει τη γνώση και να ξεπεράσει τον τρόπο της μηχανιστικής απομνημόνευσης των ιστορικών γεγονότων. Η γνώση και κριτική προσέγγιση της Ιστορίας στο σχολείο πραγματοποιείται με τον παραδοσιακό τρόπο της μετάδοσης του πλούτου, του εννοιολογικού και μεθοδολογικού περιεχομένου της γνώσης, το οποίο μας προσφέρουν οι προηγούμενες γενιές. Ταυτόχρονα αυτές οι μεθοδολογικές αρχές εξελίσσονται και συμπορεύονται με την κριτική και δημιουργική σκέψη, χωρίς να κατευθύνονται σε μια αποδόμηση του λόγου, αναιρώντας ή αμφιβάλλοντας ολοκληρωτικά για τις αλήθειες του παρελθόντος.

Σταδιακά ο μαθητής θα προχωρήσει προς τις ιστορικές πηγές για να ενισχύσει τις γνώσεις που έχει από τη βιβλιογραφία της Ιστορίας και θα φτάσει μαζί με τους διδάσκοντες σε μια πιο σφαιρική και ολοκληρωμένη εικόνα. Το αντικείμενο του ιστορικού βιβλίου στο σχολείο θα είναι αποτέλεσμα σύνθεσης ομάδων επιστημόνων που περιέχουν φιλοσόφους, ιστορικούς, επιστημολόγους, παιδαγωγούς, ψυχολόγους και διδακτολόγους.

1. Το μοναδικό εγχειρίδιο Ιστορίας για κάθε τάξη μπορεί να λειτουργήσει σήμερα ως βάση για τη διδασκαλία. Αυτό μπορεί να έχει μια αφηγηματική λειτουργία με ενδιάμεσες ερμηνευτικές και κριτικές περιοχές στη βάση της αλήθειας που είναι αποδεκτή από τον πανεπιστημιακό χώρο και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και τη διεθνή έρευνα. Οι ιστορικές αλήθειες που βρίσκονται σε αντίθεση με τις κυρίαρχες θεωρίες αλλά γίνονται πολιτικά ή ιδεολογικά αποδεκτές για την ιστορία μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο είναι ένα πρόβλημα. Μπορούν να παρατεθούν αντικειμενικά και διαφορετικές απόψεις που κυκλοφορούν σε άλλα έθνη ή λαούς.
2. Η αντικειμενικότητα και η ιστορική αλήθεια μπορούν να ενισχυθούν με τη χρήση των ιστορικών πηγών, οι οποίες δεν μπορούν να υποκαταστήσουν τη διδασκαλία της Ιστορίας. Η αφήγηση των ιστορικών γεγονότων προσεγγίζεται κριτικά και δημιουργικά με παράθεση αποσπασμάτων από τις πηγές για μια συγκριτική και συνδυαστική εργασία. Ο μαθητής μπορεί να φθάσει σε μια μορφή αξιολόγησης, αλλά δεν μπορεί να προχωρήσει και στον έλεγχο των πηγών που είναι δουλειά ενός ώριμου ερευνητή. Οι ερμηνευτικές

- προσεγγίσεις σε σύνδεση με τις πηγές είναι ενδεικτικές προς μια κριτική ολοκλήρωση.
3. Ο μαθητής όπως αποδεικνύεται από τη σχολική εμπειρία μέχρι σήμερα δεν μπορεί να διαχειριστεί αυτόν τον μεγάλο όγκο πληροφοριών ηλεκτρονικού δικτύου έτσι όπως δίνεται εντολή από το υπουργείο πράγμα που καταλήγει σε μια σύγχυση. Επομένως πρέπει ο μαθητής να επεξεργάζεται προσεκτικά τα αποσπάσματα των πηγών της ιστορίας στη βάση του γενικού διδακτικού αντικειμένου.
 4. Η διδασκαλία της ιστορίας πραγματοποιείται στη βάση της αλληλεπίδρασης καθηγητή και μαθητή, έτσι ώστε να αξιοποιούνται οι θεωρητικές γνώσεις, το πληροφοριακό υλικό και η μεθοδολογία που έχει ο δάσκαλος, πράγματα με βαρύνουσα σημασία, με αποτέλεσμα να αναδύονται τα κίνητρα και οι πρωτοβουλίες των μαθητών, τα μέσα διδασκαλίας όπως το σχολικό βιβλίο, οι βιβλιοθήκες, οι χάρτες, οι φωτογραφίες, τα ντοκιμαντέρ και οι κινηματογραφικές ταινίες που αξιοποιούνται και στην αίθουσα διδασκαλίας της ιστορίας.
 5. Οι δραστηριότητες που έχουν σχέση με την κατασκευή χαρτών, τα εικαστικά και λογοτεχνικά έργα, μπορούν να βοηθήσουν σε μεγάλο βαθμό τη διδασκαλία.
 6. Οι δύο ώρες της ιστορίας στις περισσότερες τάξεις δεν επαρκούν και η πρότασή μας είναι να προστεθεί μία ώρα.

ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΦ

- Αναστασία Αβραμίδου Φιλολόγος, μεταπτυχιακή φοιτήτρια.
- Γιούλα Κωνσταντοπούλου Δρ. Ιστορίας
- Κυριακούλα Μαμίτση Φιλολόγος, ιστορικός
- Χαράλαμπος Μπαμπούνης Αναπληρωτής.. Καθηγητής Ιστορίας
Πανεπιστημίου Αθηνών
- Μιχάλης Παπαδόπουλος Δρ. Ιστορίας
- Μάρκος Ρενιέρης DEA Ιστορίας
- Σπύρος Τουλιάτος Ιστορικός, Οργανωτικός Γραμματέας ΠΕΦ

